

Vlaams
Parlement

ingediend op **215** (2014-2015) – Nr. 1
16 januari 2015 (2014-2015)

Ontwerp van decreet

tot bekrachtiging van het besluit
van de Vlaamse Regering van 12 december 2014
tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit
van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000
tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen
van de tweede en de derde graad
van het gewoon secundair onderwijs,
wat de aardrijkskunde betreft

INHOUD

Memorie van toelichting	3
Bijlage bij de memorie van toelichting: Advies van de Vlaamse Onderwijs- raad	13
Voorontwerp van decreet.....	21
Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering.....	25
Advies van de Raad van State over het voorontwerp van decreet	31
Advies van de Raad van State over het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering	35
Ontwerp van decreet.....	39
Bijlage: Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2014.....	43

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Algemene beschouwingen

De Codex Secundair Onderwijs bepaalt dat eindtermen minimumdoelen zijn die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor een bepaalde leerlingenpopulatie in het gewoon secundair onderwijs. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie. Voor elk vak van de basisvorming (uitgezonderd de levensbeschouwelijke cursus), afzonderlijk per graad en per onderwijsvorm, worden eindtermen vastgelegd. Die eindtermen moeten op een herkenbare wijze in de leerplannen, die een overheidsgoedkeuring behoeven, worden opgenomen. Eindtermen zijn met andere woorden een aspect van kwaliteitsborging in onderwijs.

Dezelfde codex bepaalt tevens, procedureel, dat eindtermen worden vastgelegd door het Vlaams Parlement bij wijze van bekrachtiging van een besluit van de Vlaamse Regering, genomen op advies van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). De Vlaamse Regering legt het besluit ten laatste één maand na de goedkeuring ter bekrachtiging voor aan het Vlaams Parlement. De eindtermen hebben uitwerking vanaf de datum die het decreet aangeeft.

De Vlaamse Regering heeft op 12 december 2014 haar goedkeuring verleend aan een ontwerp van besluit dat de sedert 2000 vastgelegde eindtermen aardrijkskunde op het niveau van de derde graad kunst- en technisch secundair onderwijs (kso en tso) actualiseert. Deze eindtermen zijn ontwikkeld door het Agentschap voor Kwaliteit in Onderwijs en Vorming (AKOV) in samenspraak met de representatieve vertegenwoordigers van de schoolbesturen. Ze werden ook voorgelegd aan een groep van vakdidactici verbonden aan de specifieke lerarenopleidingen binnen de universiteiten. De Vlor heeft een gunstig advies uitgebracht op 6 februari 2014, met een aantal geringe suggesties tot wijziging waaraan gevolg is verleend. Het desbetreffend Vlor-advies gaat als bijlage bij deze memorie van toelichting.

De decretale bekrachtiging van voormeld besluit van de Vlaamse Regering vormt het sluitstuk in de juridische verankering van deze nieuwe set eindtermen.

2. Uitgangspunten eindtermen aardrijkskunde derde graad kso-tso**2.1. Situering****2.1.1. Kritisch-creatief functioneren in de samenleving en een persoonlijk leven uitbouwen**

Het uitgangspunt voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de basisvorming is dat zij de lerende voorbereiden op kritisch-creatief functioneren in de samenleving en op de uitbouw van een persoonlijk leven. Deze doelstelling sluit aan bij de Europese aanbeveling over sleutelcompetenties voor levenslang leren.

De nadruk ligt op het ontwikkelen van aardrijkskundige competenties in herkenbare contexten en situaties vanuit een goed georganiseerd 'ruimtelijk referentiekader' en met het oog op een verruiming, begrijpen en analyseren van het eigen 'ruimtelijk wereldbeeld'.

2.1.2. Vernieuwing van de eindtermen

Eindtermen zijn tijdsgebonden en worden daarom regelmatig in vraag gesteld en eventueel geactualiseerd. Deze herziene eindtermen aardrijkskunde zijn van

toepassing vanaf 1 september 2017. Ze kaderen in een brede visie op wetenschappelijke geletterdheid die overeenstemt met de Europese aanbevelingen¹. Hierbij werd de basisvorming binnen de derde graad van kso en tso uitgebreid met eindtermen natuurwetenschappen. De eindtermen aardrijkskunde in de derde graad werden ontwikkeld in afstemming met de eindtermen natuurwetenschappen om samenhang te ondersteunen. Om voldoende rekening te kunnen houden met de specificiteit van de brede waaier aan studierichtingen en leerlingenprofielen in de onderwijsvormen kso en tso werd het aantal eindtermen verminderd en meer overkoepelend en competentiegericht geformuleerd.

2.1.3. Aardrijkskunde en wetenschappelijke geletterdheid binnen het specifieke gedeelte

In het specifieke gedeelte van een studierichting in kso en tso komen jongeren met wetenschappelijke kennis en vaardigheden in contact. In vele gevallen gaat het over een gerichte set van doelen die aansluit bij een bepaald studiegebied of sector. Het profiel van deze studierichtingen wordt vorm gegeven door de goedgekeurde leerplannen van de Vlaamse onderwijsverstrekkers. Vaak gaat het hier om wetenschappen die in combinatie met techniek en/of kunst in min of meerdere mate aan bod komen in diverse leerplannen. Dit 'gericht' aanbod aan wetenschappen wordt dan via deze eindtermen aangevuld met een aantal kernconcepten uit de aardrijkskunde zodat elke leerling een minimum aan brede wetenschappelijke geletterdheid kan verwerven, ongeacht de studierichting die hij volgt. Het is dus belangrijk om bij de lezing van de eindtermen rekening te houden met de brede waaier aan studierichtingen en leerlingenprofielen in de onderwijsvormen kso en tso.

2.2. Visie op eindtermen aardrijkskunde

2.2.1. Specificiteit van aardrijkskundeonderwijs

Aardrijkskundige kennis is zeer uitgebreid. Geografische informatie neemt steeds toe en wordt alsmaar meer gespecialiseerd. De behandelde thema's hebben zowel betrekking op fysische als op menselijke systemen. Aardrijkskunde levert verklaringen voor een diversiteit aan onderwerpen en integreert zeer verscheidene thema's. Bij aardrijkskundeonderwijs is de ontwikkeling van een wereldbeeld en ruimtelijk referentiekader essentieel. Processen die gericht zijn op verklaring worden gekoppeld aan de verwerving van feitenkennis.

Aardrijkskunde heeft daarbij een duidelijke band met maatschappelijke aspecten en biedt kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes die iedere persoon in het dagelijks leven gebruikt. De multimediale berichtgeving biedt bijkomende actuele informatie over de verschillende delen van de wereld. Nieuws- en weerbericht, documentaires, toeristische programma's enzovoort hebben een belangrijke rol in de geografische beeldvorming. Dit vraagt om een conceptueel kader om die veelheid aan informatie te situeren en te begrijpen, gecombineerd met een vorming tot kritische reflectie als voorwaarde voor een aardrijkskundige vorming.

Aardrijkskunde bestudeert ook concrete ruimtelijke problemen waarbij gebruik wordt gemaakt van een fysische en een menselijke (ecologische, economische, sociaal-culturele en sociaal-politieke) benadering. Dat betekent dat waarden zoals duurzaamheid, efficiëntie, tolerantie en rechtvaardigheid met elkaar worden geconfronteerd. De gezamenlijke discussie daarover heeft een belangrijke vormende waarde.

¹ Definitie van het Europees Parlement en de Raad in haar voorstel van 'Aanbeveling inzake kerncompetenties voor levenslang leren': EU (2006). Official Journal of the European Union, L394/10-18. Internet: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf.

Het is niet gemakkelijk om in de veelheid aan geografische onderwerpen orde te scheppen en hierin een keuze te maken die voor leerlingen van het technisch en kunstsecundair onderwijs relevant is. Die keuze is nochtans cruciaal. Men moet er niet alleen over waken dat belangrijke nieuwe domeinen uit de geografie en aanverwante disciplines aangebracht worden, maar dat ook boeiende, levensechte kennisinhouden niet vergeten worden. De inhoud van aardrijkskundeonderwijs wordt daarbij niet alleen bepaald door geografisch-wetenschappelijke aspecten maar steunt ook op leerpsychologische, pedagogische en maatschappelijke gronden. Samen vormen ze de eigenheid van het aardrijkskundeonderwijs. Het is in essentie een synthesevak met speciale aandacht voor ruimtelijke aspecten.

Aardrijkskundeonderwijs omvat dus meer dan de vakspecifieke kennis van de geografie: het omvat kennisinhouden en vaardigheden uit de verschillende disciplines van de aardwetenschappen en de ruimtelijke wetenschappen. In deze uitgangspunten wordt de term 'aardrijkskunde' specifiek gebruikt om het onderscheid aan te geven met de term 'geografie'.

2.2.2. Centrale concepten en inhouden in een 'ruimtelijk referentiekader'

Het opbouwen van een 'ruimtelijk referentiekader' gebeurt in het aardrijkskundeonderwijs aan de hand van geografische concepten. Het kader laat leerlingen toe om snel nieuwe informatie te plaatsen, te interpreteren en te koppelen aan reeds aanwezige en gekende ruimtelijke informatie.

Het ruimtelijke referentiekader valt uiteen in twee dimensies: de dimensie ruimte en de dimensie tijd.

De dimensie ruimte brengt ruimtelijk inzicht bij in volgende concepten: plaats en lokalisatie, spreiding, ruimtelijke indelingen, ruimtelijke systemen, ruimtelijke geletterdheid en ruimtelijke wetenschappen. Aan de hand van het ruimtelijk referentiekader kunnen leerlingen bijvoorbeeld iets of iemand lokaliseren t.o.v. iets of iemand anders. Dat kan heel precies en eenduidig gebeuren op basis van een stelsel aan geografische coördinaten of eerder relatief met behulp van een aantal opvallende punten (bijvoorbeeld steden), lijnen (bijvoorbeeld rivieren, wegen, grenzen, kustlijnen) en vlakken (bijvoorbeeld gebergten, staten). Het referentiekader kan ingeoeft worden op verschillende schaalniveaus (lokaal, regionaal, mondiaal). Doordat leerlingen zowel fysische (rivieren, bergketens) als menselijke ruimtelijke patronen (metrostelsels, wegnetten) leren herkennen en vergelijken, kunnen ze bijvoorbeeld ook in vreemde leefruimten vlot structuur aanbrengen en elementen kiezen om het eigen ruimtelijke referentiekader uit te breiden voor eventueel later gebruik. Aan ruimtelijke processen is heel dikwijls een tijdsaspect verbonden. Vandaar het belang van de tijdsdimensie met volgende concepten: tijdsschaal, verandering, cycli, tijdshorizon.

De dimensies tijd en ruimte staan bovendien zeer nauw met mekaar in relatie. Dat blijkt uit het concept 'genese en ontwikkeling'. Onderstaande tabellen geven de samenhang tussen de dimensies en de concepten weer. Hiermee wordt niet alleen duidelijk wat de inhoud is van het aardrijkskundeonderwijs maar worden ook de mogelijkheden voor samenwerking met andere vakken/vakgebieden en vakoverschrijdende thema's getoond. Tevens worden in de tabel alle ruimtelijke wetenschappen (ook andere dan geografie) genoemd die via het aardrijkskundeonderwijs aan bod kunnen komen.

Dimensie RUIMTE	
Concepten	Mogelijke operationaliseringen Feiten, begrippen, relaties, structuren, methodes, attitudes
Plaats Lokalisatie	– Natuurlijke kenmerken (bijvoorbeeld reliëfvormen, bodem, klimaat, hydrografie, vegetatie) – Menselijke kenmerken (bijvoorbeeld gedragingen, opvattingen, activiteiten, demografische kenmerken, bodemgebruik) – Absolute en relatieve locatie (bijvoorbeeld geografische coördinaten, ten noorden van enzovoort)
Spreiding	– Spreidingspatronen (bijvoorbeeld van mensen, productie en consumptie, bodemgebruik, culturen, ideologieën en talen, natuurlijke hulpbronnen, vulkanen en aardbevingen, infrastructuur en netwerken) – Dichtheid (bijvoorbeeld bevolking, drainage) – Ruimtelijke associatie (bijvoorbeeld infrastructuur en industrie, vulkanen en aardbevingen)
Ruimtelijke indelingen	– Feitelijk ruimtelijk wereldbeeld (bijvoorbeeld kaartvoorstellingen van de wereld) – Doelgerichte indeling van de ruimte zoals bijvoorbeeld grote entiteiten (Arabische wereld, Nabije Oosten), bijvoorbeeld thema's en problemen (verwoestijning, verstedelijking), bijvoorbeeld gebieden (landbouwstreken, klimaatsgebieden) – Ruimtelijke geleding (bijvoorbeeld stadsgewest) – Classificatiesystemen (bijvoorbeeld klimaatsclassificatie) – Typologieën (bijvoorbeeld stedelijk/ruraal, centrum/periferie, homogeen/gepolariseerd)
Systemen	– Samenhang (bijvoorbeeld bodem – bodemgebruik, klimaat – vegetatie, bevolking – voedselvoorziening) – Structuren: ruimtelijke patronen, organisatie, interactie, functioneren (bijvoorbeeld toegepast op: regio's en steden, klimaat- en vegetatiezones, ontwikkelde en minder ontwikkelde landen)
Ruimtelijke geletterdheid	– Ruimtelijk referentiekader (bijvoorbeeld mentale kaart) – Kaart (bijvoorbeeld legende, schaal, soorten) – Schaal (bijvoorbeeld lokaal, nationaal, continentaal, mondiaal) – Afstand (bijvoorbeeld tijds-, kost- en energieafstanden) – Oriëntatie (bijvoorbeeld windstreken, kompas) – Ruimtelijke beeldvorming (bijvoorbeeld routebeschrijving)

Concepten	Mogelijke operationaliseringen Feiten, begrippen, relaties, structuren, methodes, attitudes
Onderzoeks- methodes en -technieken	– Terreinwaarneming (bijvoorbeeld kaartlezen, landmeten, landschaplezen) – Opzoeken (bijvoorbeeld atlas, encyclopedie) – Veldwerk (bijvoorbeeld boringen, enquête) – Experimenten (bijvoorbeeld infiltratie bodem), determineren (bijvoorbeeld gesteenten) – GIS, teledetectie, luchtfotografie, satellietbeelden – (Carto)grafische technieken (bijvoorbeeld klimatogrammen, leeftijdsdiagram, reliëf- doorsnede, choropleten- en isopletenkaarten) – Statistische analyse (bijvoorbeeld gemiddelde)
Ruimtelijke wetenschappen	Geografie – Oceanografie Cartografie – Geodesie Geologie – Bodemkunde – Hydrologie Kosmografie – Astronomie Ecologie Ruimtelijke planning – Stedenbouw Sociologie – Demografie Culturele antropologie Geopolitiek Meteorologie – Klimatologie Geomorfologie Paleontologie
Dimensie TIJD	
Concepten	Mogelijke operationaliseringen
Tijdsschaal	Duur (bijvoorbeeld verplaatsingsduur, duur van dag en nacht) Geologische tijden Kosmologische tijd
Verandering	Ritme (bijvoorbeeld pendel) Frequentie (bijvoorbeeld ijstijden, overstroming, getijden, vervoersfre- quentie) Continu – discontinu (bijvoorbeeld weer, rampen, zomertijd) Snelheid – versnelling (bijvoorbeeld bevolkingsgroei)
Cycli	Dag- en nachtcyclus Glaciale en interglaciale cyclus Seizoenen Kalenders
Tijdshorizon	Verleden Actualiteit Toekomst – planhorizon

Dimensie RUIMTE – TIJD	
Concepten	Mogelijke operationaliseringen
Genese en ontwikkeling	Verhaal van: - het 'ontstaan' (bijvoorbeeld zonnestelsel, gebergtevorming, Europese Unie) - 'het maken van' (bijvoorbeeld kaart, staal) - de ontwikkeling (bijvoorbeeld valleivorming, maritimisatie) - de toekomst (bijvoorbeeld weersvoorspelling, milieueffecten, ruimtelijke planning) - de ontdekking (bijvoorbeeld continentendrift) - Processen en herstructurering (bijvoorbeeld stadsontwikkeling, erosie en verwerking, herlokalisatie) - Duurzame ontwikkeling (bijvoorbeeld gebruik van natuurlijke hulpbronnen, organisatie mobiliteit) - Ruimtelijke innovatie (bijvoorbeeld woonerven) - Ruimtelijke diffusie (bijvoorbeeld verspreiding luchtverontreiniging) - Ruimtelijke inertie (bijvoorbeeld staatsgrenzen) - Ruimtelijke verschuivingen en verplaatsingen (bijvoorbeeld verhuisbewegingen, cyclonen)
Verandering	Ritme (bijvoorbeeld pendel) Frequentie (bijvoorbeeld ijsstijden, overstroming, getijden, vervoersfrequentie) Continu – discontinu (bijvoorbeeld weer, rampen, zomertijd) Snelheid – versnelling (bijvoorbeeld bevolkingsgroei)
Cycli	Dag- en nachtcyclus Glaciale en interglaciale cyclus Seizoenen Kalenders
Tijdshorizon	Verleden Actualiteit Toekomst – planhorizon

2.2.3. Aardrijkskundige vaardigheden

We kunnen verschillende vaardigheden onderscheiden die relevant zijn voor aardrijkskunde.

De geografische werkwijze steunt onder meer op de ruimtelijke analyse en op de ruimtelijke synthese. Hierin spelen kaartvaardigheden zoals kaartselectie, kaartlezen, kaartanalyse, kaartinterpretatie en kaartproductie een belangrijke rol.

Een andere groep vaardigheden steunt op ruimtelijk inzicht: zich kunnen oriënteren, kunnen lokaliseren en kunnen veranderen van analyseniveau, perspectief en schaal.

Bij het uitvoeren van ruimtelijk onderzoek kunnen volgende vaardigheden aan bod komen: geografische vragen stellen (dit zijn vragen die kunnen beantwoord worden vanuit geografische referentiekaders), zeer diverse informatie verzamelen, gegevens van verschillende aard ordenen, geografische vragen analyseren en beantwoorden.

Instrumentele vaardigheden die in een geografische context kunnen geoefend worden zijn onder andere taalvaardigheden om bijvoorbeeld ruimtelijke voorstellingen onder woorden te brengen of omgekeerd: een ruimtelijke voorstelling te maken vanuit een verbale beschrijving. Andere voorbeelden van instrumentele vaardigheden zijn: werken met grafische voorstellingen, wiskundige vaardigheden, communicatieve vaardigheden en ICT-vaardigheden.

Door waarneming, analyse en de verzameling van achtergrondinformatie kan de leerling begrip ontwikkelen en intensifieert bijvoorbeeld de beleving van een landschap.

2.3. Funderende doelstellingen

De funderende doelstellingen concretiseren de visie op aardrijkskundeonderwijs en worden verder geoperationaliseerd in de eindtermen:

- a) vanuit een ruimtelijk referentiekader aardrijkskundige concepten inzetten;
- b) aardrijkskundige competenties aanwenden in relatie tot persoonlijke behoeften en maatschappelijke noden;
- c) aardrijkskundige fenomenen begrijpen in relatie tot het eigen bestaan in tijd en ruimte en in relatie tot de wereld van gisteren, vandaag en morgen;
- d) interesse, waardering en zorgzaamheid opbrengen zowel voor de grote verscheidenheid van natuurlijke en menselijke verschijnselen op aarde als voor de kwetsbaarheid ervan.

2.4. Selectiecriteria en structurering van de eindtermen

Bij het selecteren van de eindtermen voor de basisvorming werd met verschillende criteria rekening gehouden: het ontwikkelingsstadium van de doelgroep, hun ervaringswereld en levensstijl, de mogelijke betekenis van de eindterm voor de persoonlijke belangstellingssferen en de maatschappelijke relevantie van de betrokken eindterm(en). Overlap met de vakoverschrijdende eindtermen of met eindtermen van andere vakken in de basisvorming werd vermeden tenzij het om een fundamenteel doel gaat voor het vakgebied.

De negen eindtermen omvatten twee 'overkoepelende' eindtermen: ET1 en ET2. Zij kunnen vanuit hun ondersteunend karakter in samenhang met de andere eindtermen aardrijkskunde (ET3-9) worden behandeld. Zo is voor eindterm 6 de wisselwerking met eindterm 1 belangrijk. De eindtermen 3 tot 9 beklemtonen een aantal specifieke componenten van de aardrijkskunde.

2.5. Coördinatie

2.5.1. Verticale samenhang

Het 'ruimtelijk referentiekader' wordt geleidelijk aan en continu ingevuld vanaf het basisonderwijs en groeit mee met de psychologische ontwikkeling van de leerling. Leerlingen maken zich het aardrijkskundige begrippenkader en de aardrijkskundige vaardigheden en attitudes stilaan eigen in de loop van hun schoolloopbaan.

De eindtermen voor de derde graad kso/tso sluiten daarom nauw aan bij die voor de eerste en de tweede graad secundair onderwijs.

De eindtermen van de derde graad kso/tso sluiten niet alleen aan bij de onderliggende onderwijsniveaus. Vaardigheden en inzichten, die daar werden verworven, blijven van toepassing en worden verder geoefend.

2.5.2. Horizontale samenhang

Aardrijkskunde heeft heel wat raakpunten met andere vakken uit de basisvorming en met het specifieke gedeelte van een aantal studierichtingen. Bovendien zijn er ook aanknopingspunten mogelijk met de vakoverschrijdende eindtermen. Samenhang wordt gezien op twee manieren: wat heeft aardrijkskunde te bieden aan andere vakken, en wat hebben die andere vakken te bieden aan aardrijkskunde.

Verklaringen, inzichten en vaardigheden kunnen aangereikt worden aan/door:

- a) andere vakken uit de basisvorming van de derde graad zoals wiskunde, fysica, biologie en chemie of natuurwetenschappen, geschiedenis en Nederlands;
- b) vakken die algemene vaardigheden leveren zoals taalvaardigheden (Nederlands), wis- en rekenkundige vaardigheden zoals bijvoorbeeld grafische voorstellingen, berekeningen, analysetechnieken (wiskunde, fysica); communicatieve vaardigheden (taal), ICT;
- c) vakken uit het specifieke gedeelte zoals bijvoorbeeld mechanica, toerisme, sociale wetenschappen enzovoort;
- d) de vakoverschrijdende eindtermen: bijvoorbeeld in relatie tot context 4 'omgeving en duurzame ontwikkeling' of context 7 'socioculturele samenleving';
- e) andere disciplines die als hulpwetenschap fungeren maar die niet tot het curriculum behoren zoals geologie, sociologie, ecologie en economie.

2.6. Toelichting bij de eindtermen

2.6.1. De rubrieken met eindtermen

Eindterm 1 kan bijvoorbeeld aan bod komen in samenhang met eindterm 8 bij het documenteren van ruimtegebruik met satellietbeelden.

De GIS-toepassingen binnen eindterm 2 kunnen gericht gekozen worden in functie van de specifieke studierichting die de leerlingen volgen.

Eindterm 3 levert een bijdrage tot het beter begrijpen van aardrijkskundige fenomenen en tot het relativeren en het situeren van het eigen bestaan in tijd en ruimte.

Eindterm 4 beoogt wetenschappelijke geletterdheid. Hier is het niet de bedoeling om geomorfologische processen systematisch te beschrijven. Voor jongeren is voornamelijk platentektoniek en watererosie belangrijk. Het is belangrijk om ET4 in wisselwerking met ET1 te realiseren.

De term 'technologisch' in eindterm 7 dient men in brede zin te begrijpen als het ingrijpen van de mens op de natuur met het oog op het inspelen op menselijke behoeften: dus ook landbouwtechnologie, stedenbouw, systemen voor watervoorziening, infrastructuur, ICT en transporttechnologie kunnen daaronder begrepen worden².

² <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2008p/files/0827-tos21.pdf>.
<http://tos21.classy.be/default.htm>.

Eindterm 8 levert een bijdrage om aardrijkskundige kennis rond ruimtelijke sociaal-economische verschijnselen zoals pendelen, suburbanisatie enzovoort te verwerven alsook inzicht in de impact van het eigen gedrag.

2.6.2. De descriptorelementen van de Vlaamse kwalificatiestructuur

2.6.2.1. *Context*

Context in de brede betekenis van 'de omstandigheden waarin kennis en vaardigheden worden aangeleerd' is voor deze eindtermen de schoolcontext, met name de derde graad kso/tso. Daarnaast verwijzen de eindtermen naar de context van het persoonlijk leven, de gemeenschap en het mondiale.

De eindtermen verbinden met sector- en beroepsgerelateerde contexten (gekoppeld aan specifieke studierichtingen) vormt geen doel op zich. Deze contexten bieden wellicht wel een aantal kansen om de transferwaarde van de behandelde aardrijkskundige concepten te verhogen.

2.6.2.2. *Autonomie*

Autonomie binnen onderwijs kan beschreven worden als de mate of een vorm van ondersteuning (bijvoorbeeld van hulpmiddelen, van de leerkracht) die de lerende krijgt.

2.6.2.3. *Verantwoordelijkheid*

Autonomie en verantwoordelijkheid zijn sterk aan elkaar gerelateerd. Bijvoorbeeld bij groepswork: naarmate de graad van ondersteuning afneemt, zal de verantwoordelijkheid van de lerende toenemen.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Onderwijs,

Hilde CREVITS

BIJLAGE

bij de memorie van toelichting:
Advies van de Vlaamse Onderwijsraad

Advies over de eindtermen aardrijkskunde derde graad kso/tso

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Pascal Smet, Vlaams Minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel op 20 december 2013

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 6 februari 2014 met eenparigheid van stemmen met 1 onthouding

Voorbereiding: de werkgroep Eindtermen Aardrijkskunde en de werkgroep Eindtermen – vast kern onder voorzitterschap van Freddy Cloet

Dossierbeheerder(s): Patrice Caremans

1 Algemene opmerkingen

1.1 Zorg voor continuïteit

De Vlor doet hier geen principiële uitspraken over lopende discussies over competentiegericht formuleren van eindtermen en de plaats van wiskunde, wetenschappen en techniek in het curriculum van het basisonderwijs en van het secundair onderwijs. Hij verwijst daarvoor naar zijn adviezen over:

- ─ het masterplan hervorming secundair onderwijs,¹
- ─ de format voor competentiegericht formuleren van einddoelen,²
- ─ een stimuleringsplan voor wetenschappen en techniek in het onderwijs³ en
- ─ onderwijsdecreet XXIV.⁴

De raad heeft ook op die manier de eindtermen natuurwetenschappen voor de derde graad aso⁵ en de eindtermen natuurwetenschappen tweede en derde graad kso/tso⁶ beoordeeld.

1.2 Realistische timing voor de invoering van de nieuwe eindtermen

De overheid voorziet de invoering van deze eindtermen op 1 september 2017, samen met de eindtermen natuurwetenschappen voor de derde graad kso/tso. De Vlor vindt het een goed idee om de eindtermen aardrijkskunde samen in te voeren met die van natuurwetenschappen. Bovendien is de timing van 1 september 2017 haalbaar en realistisch. Zij biedt de scholen en de leerplanontwikkelaars voldoende tijd om zich voor te bereiden op de implementatie van de nieuwe leerplannen.

De Vlor hoopt wel dat de plannen voor de invoering van de nieuwe eindtermen aardrijkskunde in de derde graad kso/tso geen vertraging oplopen omdat het Vlaams Parlement het bekrachtigingsdecreet deze legislatuur niet meer kan goedkeuren als gevolg van de verkiezing en de voorbereiding van de verkiezing van een nieuw Vlaams Parlement dit voorjaar.

1.3 Krappe termijn voor de formulering van een advies

De regelgeving voorziet dat de Vlor over 30 dagen beschikt om een advies te formuleren. De adviesvraag over deze eindtermen bereikte de Vlor op de laatste vrijdag voor de kerstvakantie. Daardoor werd in de feiten die termijn met de helft ingekort en wel erg krap voor de betrokken geledingen om hun achterban hierover te consulteren.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013.

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over een format voor einddoelen](#), 20 december 2012.

³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over een stimuleringsplan voor wetenschappen en techniek in het onderwijs](#), 24 maart 2011.

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over onderwijsdecreet XXIV](#), 24 oktober 2013.

⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over eindtermen natuurwetenschappen - 3de graad aso](#), 12 september 2013.

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de eindtermen natuurwetenschappen 2de en 3de graad kso/tso](#), 5 december 2013.

2 Toetsing aan de criteria van de Vlor

Voor de beoordeling van eindtermen baseert de Vlor zich op de criteria die opgenomen zijn in zijn “Standpunt over de wijze van aanpassing van de eindtermen”.⁷ Hij toetst de nieuwe eindtermen aan de formele criteria, aan criteria die verband houden met de opbouw en de ordening van de eindtermen en aan criteria die te maken hebben met de opdracht van onderwijs. Daarna toetst hij de gevolgen voor de studiebelasting van de leerlingen, de hanteerbaarheid voor leerplanmakers en schoolteams en het taalgebruik en de operationaliteit van de nieuwe eindtermen.

2.1 Formele criteria

De eindtermen die voorliggen zijn een herziening van de eindtermen aardrijkskunde voor de derde graad aso/kso/tso, maar dan alleen voor de derde graad kso/tso. Als gevolg van deze differentiatie geven de nieuwe eindtermen leerplanmakers, onderwijsverstrekkers en leraren veel meer ruimte om ze in te vullen en klemtonen te leggen in functie van de leerlingenpopulatie die ze beogen.

De nieuwe eindtermen zijn haalbaarder voor de zeer diverse populatie in het kso en tso. De reductie van 31 naar 9 eindtermen zijn in die zin ook positief. De eindtermen zijn ook realiseerbaar in de bestaande vakkenstructuur en laten toe om, indien gewenst, verbanden te leggen met het specifiek gedeelte van de studierichting.

Het voorstel bevat geen attitudes. Het bevat wel eindtermen die attitudes kunnen ondersteunen. Een voorbeeld daarvan is de eindterm over duurzame ontwikkeling.

2.2 Criteria voor de beoordeling van de opbouw en de ordening

2.2.1 Consecutieve opbouw en verticale samenhang

De nieuwe eindtermen aardrijkskunde voor de derde graad kso/tso sluiten aan bij de eindtermen aardrijkskunde voor de tweede graad aso/kso/tso. De uitgangspunten zijn dezelfde. De eindtermen aardrijkskunde voor de tweede graad zijn eindtermen voor de drie onderwijsvormen. Zij houden geen rekening met de verschillende leerlingenprofielen in het aso enerzijds en het kso en tso anderzijds. De Vlor vraagt aan de overheid om op termijn na te denken over de vraag of die eindtermen voldoende rekening houden met de grote diversiteit aan leerlingenprofielen in de verschillende onderwijsvormen.

De eindtermen van de tweede graad spelen ook nog niet in op recente evoluties in het vak aardrijkskunde zoals geografische informatiesystemen (GIS). De leerplannen zijn op dit punt wel al aangepast. De Vlor vraagt aan de overheid om te onderzoeken of de eindtermen van de tweede graad ook vanuit dit perspectief een herziening behoeven.

⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Standpunt over de wijze van aanpassing van eindtermen](#), 10 januari 2008, hoofdstuk 4.

2.2.2 Horizontale samenhang

De eindtermen zijn gebaseerd op een samenhangend referentiekader voor het vak aardrijkskunde en op een globale visie op wetenschappelijke geletterdheid die ook aan de basis ligt van de nieuwe eindtermen natuurwetenschappen voor het kso en tso. De nieuwe eindtermen aardrijkskunde voor de derde graad kso/tso bieden mogelijkheden tot dwarsverbindingen met de vakoverschrijdende eindtermen. Ze sluiten ook naadloos aan bij de uitgangspunten in de memorie van toelichting.

2.3 Opdrachten van het onderwijs

De nieuwe eindtermen dragen bij tot een volwaardige vorming van alle leerlingen in het kso en tso. Zij dragen bij tot de eigen dubbele finaliteit van het secundair onderwijs:

- 1 Alle leerlingen kunnen in hun basisvorming de aardrijkskundecompetenties verwerven die nodig zijn om kritisch-creatief te functioneren in de samenleving en een persoonlijk leven uit te bouwen. Deze eindtermen aardrijkskunde doen recht aan de grote verschillen in profiel tussen de leerlingen in deze onderwijsvormen. De reductie van het aantal eindtermen biedt leerplanmakers en scholen voldoende ruimte om te differentiëren in functie van de doelgroep die ze beogen.
- 2 Op basis van een summier bevraging bij de instellingen voor hoger onderwijs blijkt dat zij de competentiegerichte formulering van deze eindtermen appreciëren. Zij uiten wel de bezorgdheid dat het niveau van deze eindtermen niet volstaat voor doorstroming naar het hoger onderwijs. De leerplanmakers hebben de mogelijkheid en de verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat de operationalisering van deze eindtermen in de leerplannen van studierichtingen die gericht zijn op doorstroming naar het hoger onderwijs, bijdraagt tot een vlotte overgang naar het hoger onderwijs. De eindtermen zijn voldoende generiek geformuleerd om deze differentiatie toe te laten. Eindtermen zijn immers minimumdoelen die haalbaar moeten zijn voor de hele breedte van de populatie van het kso en tso. Voor leerlingen die willen doorstromen naar studierichtingen in het hoger onderwijs die het vak aardrijkskunde verder uitdiepen, zoals toerisme, moet het specifiek gedeelte van de studierichting een voldoende basis bieden om het vak verder uit te bouwen in het hoger onderwijs.

De eindtermen zijn vernieuwend omdat ze inspelen op de nieuwe mogelijkheden die GIS biedt voor het aardrijkskundeonderwijs.

2.4 Studielast

De vernieuwing van de eindtermen draagt bij tot een meer evenwichtige studielast van de leerlingen in het kso en tso. Ze houdt immers rekening met de eigenheid en de breedte van de leerlingpopulatie in die onderwijsvormen.

2.5 Hanteerbaarheid voor leerplanmakers en schoolteams

Het beperkt aantal eindtermen en hun generieke en transparante formulering zorgen voor een voldoende soepele set van eindtermen die goed hanteerbaar is voor leerplanmakers en schoolteams.

3 Opmerkingen bij de eindtermen

Het voorstel bevat descriptorelementen zoals die opgenomen zijn in de Vlaamse kwalificatiestructuur, maar dan wel generiek geformuleerd en zonder precisering op het niveau van elke eindterm. Deze aanpak is een stap in het debat over de haalbaarheid en de wenselijkheid van descriptoren en bewijst dat het gebruik van descriptoren mogelijk is, zonder rigoureuze precisering op het niveau van elke afzonderlijke eindterm.

4 Opmerkingen bij de uitgangspunten

Bij de visie op eindtermen aardrijkskunde wordt het referentiekader zeer concreet en uitvoerig weergegeven in een tabel. Het moet voor de gebruikers duidelijk zijn dat deze tabel niet sturend kan zijn voor leerplanmakers en gebruikers. Om op dit punt misverstanden te vermijden, vraagt de Vlor aan de overheid om in die tabel niet te spreken over 'leerinhouden', maar deze term overal te vervangen door 'mogelijke operationalisering'.

De paragraaf over de Vlaamse kwalificatiestructuur verwijst in de titel naar 'descriptoren'. De Vlor vraagt om dit woord hier te vervangen door de term 'descriptorelementen', zoals opgenomen in het decreet over de Vlaamse kwalificatiestructuur.⁸

5 Advies

De Vlor geeft een gunstig advies over het voorstel van nieuwe eindtermen aardrijkskunde voor de derde graad kso en tso. Hij vraagt wel om in de uitgangspunten in de tabel met het referentiekader telkens 'leerinhouden' te vervangen door 'mogelijke operationalisering' en om in de paragraaf over de Vlaamse kwalificatiestructuur 'descriptoren' te vervangen door 'descriptorelementen'.

Patrice Caremans
wnd. secretaris Raad Secundair Onderwijs

Luc De Man
voorzitter Raad Secundair Onderwijs

⁸ [Decreet van 30 april 2009 betreffende de kwalificatiestructuur](#)

VOORONTWERP VAN DECREET

**Decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van
tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering
van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de
tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de
aardrijkskunde betreft**

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Art. 2. Het besluit van de Vlaamse Regering vantot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft, wordt bekrachtigd.

Art. 3. De eindtermen, opgenomen in het besluit, vermeld in artikel 2, treden progressief in werking, leerjaar na leerjaar, vanaf het schooljaar 2017-2018.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Onderwijs,

Hilde CREVITS

ONTWERP VAN BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING

Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, bekrachtigd bij het decreet van 27 mei 2011, artikel 139, gewijzigd bij het decreet van 1 juli 2011;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, bekrachtigd bij het decreet van 18 januari 2002;

Gelet op het advies van de Vlaamse Onderwijsraad, gegeven op 6 februari 2014;

Gelet op het advies van de Inspectie van Financiën, gegeven op 12 juni 2014;

Gelet op advies 56.728/1 van de Raad van State, gegeven op 4 november 2014, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Op voorstel van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel 1. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, het laatst gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 2 maart 2012, bekrachtigd bij het decreet van 11 mei 2012, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° onder het opschrift “IX. Vakgebonden eindtermen derde graad - kso”, wordt punt “A. “Aardrijkskunde - KSO” vervangen door wat volgt:

“A. Aardrijkskunde

Context, autonomie en verantwoordelijkheid

De volgende eindtermen voor de derde graad kso/tso worden gelezen vanuit de persoonlijke, sociale en mondiale context. Ze worden gerealiseerd met behulp van ondersteunende technieken.

Overkoepelend aardrijkskundig

1. Kaarten en satellietbeelden aanwenden om geografische verschijnselen te onderzoeken
2. Met toepassingen van GIS, ruimtelijke verbanden onderzoeken, gebruik makend van databestanden die aan GIS gekoppeld zijn

Specifiek aardrijkskundig

3. De plaats van de aarde binnen het heelal aangeven en de gevolgen van de bewegingen van de aarde rond haar as en rond de zon beschrijven
4. Aan de hand van enkele typische fysisch-geografische landschappen de gevolgen van platentektoniek en geomorfologische processen op het aardoppervlak aangeven
5. Belangrijke geologische gebeurtenissen en klimaatsveranderingen situeren op een geologische tijdsschaal
6. Weerfenomenen in verband brengen met geografische en atmosferische omstandigheden op basis van een weerbericht
7. Herkennen dat demografische evoluties op sociaal- economisch, technologisch en ecologisch vlak regionale en mondiale gevolgen hebben
8. Illustreren dat duurzame ontwikkeling mede bepaald wordt door gebruik en ordening van de ruimte
9. De wisselwerking tussen ruimtelijke aspecten en actuele geopolitieke situaties illustreren.”;

2° onder het opschrift “X. Vakgebonden eindtermen derde graad - tso”, wordt punt A. “Aardrijkskunde - TSO” vervangen door wat volgt:

“A. Aardrijkskunde

Context, autonomie en verantwoordelijkheid

De volgende eindtermen voor de derde graad kso/tso worden gelezen vanuit de persoonlijke, sociale en mondiale context. Ze worden gerealiseerd met behulp van ondersteunende technieken.

Overkoepelend aardrijkskundig

1. Kaarten en satellietbeelden aanwenden om geografische verschijnselen te onderzoeken

2. Met toepassingen van GIS, ruimtelijke verbanden onderzoeken, gebruik makend van databestanden die aan GIS gekoppeld zijn

Specifiek aardrijkskundig

3. De plaats van de aarde binnen het heelal aangeven en de gevolgen van de bewegingen van de aarde rond haar as en rond de zon beschrijven

4. Aan de hand van enkele typische fysisch-geografische landschappen de gevolgen van platentektoniek en geomorfologische processen op het aardoppervlak aangeven

5. Belangrijke geologische gebeurtenissen en klimaatsveranderingen situeren op een geologische tijdsschaal

6. Weerfenomenen in verband brengen met geografische en atmosferische omstandigheden op basis van een weerbericht

7. Herkennen dat demografische evoluties op sociaal- economisch, technologisch en ecologisch vlak regionale en mondiale gevolgen hebben

8. Illustreren dat duurzame ontwikkeling mede bepaald wordt door gebruik en ordening van de ruimte

9. De wisselwerking tussen ruimtelijke aspecten en actuele geopolitieke situaties illustreren.”.

Art. 2. De Vlaamse minister, bevoegd voor het onderwijs, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Onderwijs,

Hilde CREVITS

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
OVER HET VOORONTWERP VAN DECREET

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 56.729/1
van 4 november 2014

over

een voorontwerp van decreet ‘tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft’

Op 13 oktober 2014 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Onderwijs verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet ‘tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 4 november 2014. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Wilfried VAN VAERENBERGH en Wouter PAS, staatsraden, en Greet VERBERCKMOES, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Raf AERTGEERTS, eerste auditeur-afdelingshoofd.

Het advies is gegeven op 4 november 2014.

Het voorontwerp geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Greet VERBERCKMOES

Marnix VAN DAMME

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
OVER HET ONTWERP VAN BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 56.728/1
van 4 november 2014

over

een ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering ‘tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft’

Op 13 oktober 2014 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Onderwijs verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering ‘tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft’.

Het ontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 4 november 2014. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Wilfried VAN VAERENBERGH en Wouter PAS, staatsraden, en Greet VERBERCKMOES, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Raf AERTGEERTS, eerste auditeur-afdelingshoofd.

Het advies is gegeven op 4 november 2014.

Het ontwerp geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Greet VERBERCKMOES

Marnix VAN DAMME

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Art. 2. Het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2014 tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft, wordt bekrachtigd.

Art. 3. De eindtermen, opgenomen in het besluit, vermeld in artikel 2, treden progressief in werking, leerjaar na leerjaar, vanaf het schooljaar 2017-2018.

Brussel, 12 december 2014.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Onderwijs,

Hilde CREVITS

BIJLAGE:

Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2014

Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige eindtermen van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, wat de aardrijkskunde betreft

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, bekrachtigd bij het decreet van 27 mei 2011, artikel 139, gewijzigd bij het decreet van 1 juli 2011;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, bekrachtigd bij het decreet van 18 januari 2002;

Gelet op het advies van de Vlaamse Onderwijsraad, gegeven op 6 februari 2014;

Gelet op het advies van de Inspectie van Financiën, gegeven op 12 juni 2014;

Gelet op advies 56.728/1 van de Raad van State, gegeven op 4 november 2014, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Op voorstel van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel 1. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2000 tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van de tweede en de derde graad van het gewoon secundair onderwijs, het laatst gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 2 maart 2012, bekrachtigd bij het decreet van 11 mei 2012, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° onder het opschrift “IX. Vakgebonden eindtermen derde graad - kso”, wordt punt “A. “Aardrijkskunde - KSO” vervangen door wat volgt:

“A. Aardrijkskunde

Context, autonomie en verantwoordelijkheid

De volgende eindtermen voor de derde graad kso/tso worden gelezen vanuit de persoonlijke, sociale en mondiale context. Ze worden gerealiseerd met behulp van ondersteunende technieken.

Overkoepelend aardrijkskundig

1. Kaarten en satellietbeelden aanwenden om geografische verschijnselen te onderzoeken
2. Met toepassingen van GIS, ruimtelijke verbanden onderzoeken, gebruik makend van databestanden die aan GIS gekoppeld zijn

Specifiek aardrijkskundig

3. De plaats van de aarde binnen het heelal aangeven en de gevolgen van de bewegingen van de aarde rond haar as en rond de zon beschrijven
4. Aan de hand van enkele typische fysisch-geografische landschappen de gevolgen van platentektoniek en geomorfologische processen op het aardoppervlak aangeven
5. Belangrijke geologische gebeurtenissen en klimaatsveranderingen situeren op een geologische tijdsschaal
6. Weerfenomenen in verband brengen met geografische en atmosferische omstandigheden op basis van een weerbericht
7. Herkennen dat demografische evoluties op sociaal- economisch, technologisch en ecologisch vlak regionale en mondiale gevolgen hebben
8. Illustreren dat duurzame ontwikkeling mede bepaald wordt door gebruik en ordening van de ruimte
9. De wisselwerking tussen ruimtelijke aspecten en actuele geopolitieke situaties illustreren.”;

2° onder het opschrift “X. Vakgebonden eindtermen derde graad - tso”, wordt punt A. “Aardrijkskunde - TSO” vervangen door wat volgt:

“A. Aardrijkskunde

Context, autonomie en verantwoordelijkheid

De volgende eindtermen voor de derde graad kso/tso worden gelezen vanuit de persoonlijke, sociale en mondiale context. Ze worden gerealiseerd met behulp van ondersteunende technieken.

Overkoepelend aardrijkskundig

1. Kaarten en satellietbeelden aanwenden om geografische verschijnselen te onderzoeken

2. Met toepassingen van GIS, ruimtelijke verbanden onderzoeken, gebruik makend van databestanden die aan GIS gekoppeld zijn

Specifiek aardrijkskundig

3. De plaats van de aarde binnen het heelal aangeven en de gevolgen van de bewegingen van de aarde rond haar as en rond de zon beschrijven

4. Aan de hand van enkele typische fysisch-geografische landschappen de gevolgen van platentektoniek en geomorfologische processen op het aardoppervlak aangeven

5. Belangrijke geologische gebeurtenissen en klimaatsveranderingen situeren op een geologische tijdsschaal

6. Weerfenomenen in verband brengen met geografische en atmosferische omstandigheden op basis van een weerbericht

7. Herkennen dat demografische evoluties op sociaal- economisch, technologisch en ecologisch vlak regionale en mondiale gevolgen hebben

8. Illustreren dat duurzame ontwikkeling mede bepaald wordt door gebruik en ordening van de ruimte

9. De wisselwerking tussen ruimtelijke aspecten en actuele geopolitieke situaties illustreren.”.

Art. 2. De Vlaamse minister, bevoegd voor het onderwijs, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 12 december 2014.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Onderwijs,

Hilde CREVITS